

Front Cover

Back Cover

Title Page

Nga Mahi A Te Hinota Tuawha O Te Pihopatanga O Waiapu, I Whakaminea ki te Kawakawa, 3 Hanuere, 1865. Auckland: Printed at the Cathedral Press. 1865.

Minita.

- VEN. ARCHDEACON A. N. BROWN,
- VEN. ARCHDEACON W. L. WILLIAMS,
- REV. C. BAKER,
- " E. B. CLARKE,
- " T. HUATA.
- " R. KAWHIA,
- " W. MOEKE,
- " M. PAHEWA,
- " S. M. SPENCER,
- " H. TAWHAA,
- " I. TEWHAA,
- " M. TUREI,
- " C. S. VOLKNER,
- " R. WAITOA.

Hinotamana.

- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- Kahore.
- R. TE HOENOA,
- TE MOKENA KOHERE,
- H. P. TE RANGI,
- H. TE HORO,
- P. KAIWARU,
- W. TAMAWHAIKAI,
- H. KEU,
- E. TAMITAMI,
- P. TAMATURI,
- A. MATETE,
- Tauranga.
- Maketu.
- Awa a te Atua.
- Te Roto Iti.
- Rotorua.
- Tarawera.
- Whakatane.
- Opotiki.
- Tunapahore.
- Te Kaha.
- Te Kawakawa.

- Rangitukia.
- Te Horo.
- Tuparoa.
- Whareponga.
- Tokomaru.
- Uawa.
- Turanganui.
- Waerengaahika.
- Turanga.
- H. PAIHIA,
- P. TAUHOU,
- Kahore.
- K. PIWAKA,
- H. TE TAU,
- Maraetaha.
- Nukutaurua.
- Te Wairoa.
- Te Waiau.
- Mohaka.

Komiti Tuuturu.

- TE PIHOPA O WAIAPU.
- TE ATIRIKONA O WAIAPU.
- REV. E. B. CLARKE.
- PITA TAMATURI.
- KEREHONA PIWAKA.
- ENOKA TAMITAMI.

Kai Whakahua Minita.

- TE ATIRIKONA O WAIAPU.
- REV E. B. CLARKE.
- KEREHONA PIWAKA.

Turei. Hanuere 3, 1865.

Te mutunga o te Karakia ka huihui te Hinota ki te Whare Runanga i te Kawakawa, Timataia ana te mahi e te Pihopa ki te Inoi.

Karangarangatia ana nga ingoa o nga Minita, me te whakao mai ano enei ki o ratou ingoa:

- Archdeacon W. L. Williams.
- Reverend E. B. Clarke,
- Reverend R. Kawhia,
- W. Moeke,
- M. Pahewa,
- Reverend M. Turei,
- Reverend R. Waitoa.

Muri iho ka karangarangatia nga ingoa o nga Hinotamana me te whakao mai enei ki o ratou ingoa:

- Rutene te Hoenoa,
- Te Mokena Kohere,
- Hare Paihia,
- Pita Tauhou,
- Hopa Te Tau,
- Enoka Tamitami,
- Pita Tamaturi,

- Piripi Kaiwaru,
- Wiremu Tamawhaikai,
- Horomona Keu.

Katahi ka ki te Pihopa kua tu te Hinota, a, ka korerotia e ia tana KORERO TIMATANGA:

E HOA MA,

Ka hui nei ano tatou i te wa o te raru. I te mutunga o tera Hinota i a Maehe, i mea tatou tera pea e pai Te Atua kia hokoro te mau o te rongo ki tenei Moutere. I tenei wa nei kei te okioki te riri, otira kei te mau ano te raruraru ki ia wahi ki ia wahi. Heoi ka nui te take e whakamoemiti ai tatou ki te Atua, ina hoki ko te nuinga o tenei Pihopatanga kei te ata noho i runga i nga mahi atawhai a Te Atua.

I rongorua tatou ki te haerenga o nga hoia ki Tauranga i tera Hanuere. Te take i tonoa ai ratou ki reira e te Kawana, ko te huarahi tera i kawea ai nga mea mo te whawhai ki Waikato; ko Ngaiterangi hoki kua uru ki te whawhai. Kahore he whakaaro o te pakeha kia ahatia Tauranga, a he roa te takiwa i noho pai ai te hoia raua ko te tangata maori. Na i te 1 o Aperira ka karangatia he whawhai e nga rangatira maori, ka takina nga hoia, ka hanga hoki tetahi pa kei Pukehinahina, kei te rohe o te nohoanga o nga hoia. I te tekau ma rima o Aperira ka tauria tenei pa e te hoia, he tokomaha hoki nga tangata i hinga o te pakeha o te tangata maori. Ka mahue to pa i tana po ka noho ano kei te Ranga. Na tauria ana tenei pa, he tokomaha hoki o Ngaiterangi raua ko Ngatiporou i mate. I te Matata hoki tetahi parekura no te Whakatohea raua ko te Arawa.

No Hurae ka mau te rongorua o te Kawana raua ko Ngaiterangi, otira kahore to nuinga i whai i tenei whakaaro. Tenei raia te hiahia o te Whakatohea o nga iwi hoki i mate i te Matata, e mea ana ki te whakataka ope hei whawhai ki te Arawa. Ko te mea kino rawa o roto i tenei whakaaro, he tokomaha nga tangata kua whakaae ki te karakia o te "Pai marie." I timata tenei mahi ki Taranaki i era marama. He moe na tetahi tangata: haere ana tera ki tetahi toa pakeha, ka hikitia katoatia nga taonga, kahore he tangata hei riri. Te whakamaoritanga o tenei moe, tera nga tangata maori ka awhinatia e te anahera e Kapariera raua ko Meri whaea o Te Karaiti. Katahi ratou ka toa ki te pei i nga pakeha katoa o te motu nei; na ko nga taonga katoa a te pakeha ma ratou. Kia whakamutua te mau pu hei rakau, engari he kohatu, kia pera me ta Rawiri i tana whawhai kia Koriata. Ka pa ratou ki te hoa riri kia whakahuatia auautia te kupu "auau," kia pera me te kuri e auau nei, na ko te mata o to hoa riri ka puhia mai na ka rere tonu whakarunga ka kore e tika ki a ratou. Ko te Ratapu me tuku ki raro ka rite katoa hoki nga ra. Na ko te awhinatanga a Meri me te mea na te Hahi o Roma tetahi wahi o roto. Tenei ake hoki tetahi mea ka ariaria ki reira, ka kiia hoki kia tahuna katoatia nga Karaipiture me nga pukapuka karakia. Na ka kitea tenei mea no Hatana ano Ka kiia noatia kia mahia te mea e pai ai Te Atua, ko ana Karaipiture ka whakakahoretia; ko Kapariera anahera raua ko Meri te peehi mo Te Karaiti mo te kai whakaora i te ao. Kia whakapai atu tatou ki te Atua, nana nei i homai tana Kupu tapu hei arataki i a tatou, hei marama e tiaho ana i te wahi pouri. Kia nui noa atu ta tatou manaaki i tenei maramatanga, kei nukunukuhia to tatou turanga rama i tona wahi.

I haere nga hapu o te Kauru o te Wairoa o Ruatahuna hoki, ki Waikato i tauhouanga nei. Hoki mai ana nga morehu, a ka ata noho nei ano, kei te wehewehea nei ano a Waiapu, otira kua puaki te kupu o etahi o te taha kingi kia whakamutua te haere ki te riri. Nga tangata katoa o Turanga, o Nukutaurua, o Nuhaka, o te Wairoa i waho, o Mohaka, kei te mau tonu ta ratou whakaaro ata noho o te timatanga ra ano.

Nga hua o tenei pakanga he arai i te tupu o te Hahi, kua whakaohokia nga hiahia kino o te hunga whakapono ngutu kau, kua takahia nga whakaaro tika ki raro; kei te rekareka nei a Hatana ki te ngaro o te whakapono kua ngaro nei i a ia. Ka kitea nei tenei ki Tauranga; te mutunga o te riri, ka kumea ketia nga tangata ki nga whakawainga maha o te ao; a whakarerea rawatia ake te whakapono o etahi. Kua ki nei a te Karaiti, tera e penetia te ahua i runga i te ao nei. E mea ana ia, he tokomaha nga poropiti teka e whakatika, a he tokomaha e mamingatia e ratou; a i te kino ka hua, ka matoke haere te aroha o te tokomaha. To tatou orange ngakau ko tana kupu; "Ko au tena hei hoa mo koutou i nga ra katoa, a te mutunga ra ano o te ao." E kore e mutu ta te Atua tiaki i tana Hahi. "E kore te kai tiaki o Iharaira, e parangia, e moe. Ko Ihowa tou kai tiaki; ko Ihowa tou whakamarumaruru i tou ringa matau." E mea ana ia i nga mea katoa hei whakaputa i ana whakaaro.

Na kua titiro tatou ki te taha pouri o tenei Pihopatanga, kia tirohia hoki tetahi taha. He maha nga mea hei orange ngakau. He tokomaha kua hinga ki te he, he tokomaha hoki e pumau nei te whakapono. Kei te nui tonu te hiahia ki nga Minita maori. I te takiwa i muri mai o tera Hinota o tatou kua riro mai £360 4. 4. i nga kaainga maori hei whangai minita. Kua kapi hoki i te tau nei te kohikohi o Whareponga, o Rangitukia, o Tuparoa, o Nukutaurua. Tokotoru nga Minita kua motuhia i te tau nei hei Rikona, ko Rev. Hare Tawhaa, ko Rev. Mohi Turei. i te 25 o Hepetema, ko Rev. Watene Moeke i te 18 o Tihema.

I Tauranga a Atirikona Brown e noho ana i tenei wa o te raru nei. E rua nga parekura nui i hinga i te taha tonu o tona kaainga. I a ia ano te mahi pouri ko te nehunga i nga tupapaku o tona iwi ake o te pakeha, o ana akonga maori ano hoki.

I hoki mai a Rev. J. Hamlin ki tona kaainga ki Te Wairoa i tera tau, heoi ka maunu atu tenei i runga i te kawenga o te mate. He maha ona tau i uaua ai ia ki te mahi i Te Waimate, i Waikato, i Te Wairoa, ko tenei kua pai Te Atua kia tangohia ia i runga i tenei mahi, mana ano ia e whakakaha ki tetahi atu wahi o tana mahi; taea

noatia te mutunga. Ko te mahi tiaki o Te Wairoa inaianei kei a Rev. Tamihana Huata raua ko Rev. Watene Moeke.

Kua tae mai ki a au nga pukapuka a Rangitukia, a Whareponga, e mea ana kia motuhia ena wahi hei Pariha i runga i te ture a Te Hinota. Ma Te Hinota e karanga he komiti hei tiroiro i ena pukapuka.

Kei te ahua pouri nga korero o tenei mahi i nga motu o Meranibia. I tenei haerenga o Pihopa Patehana ratou ko ona hoa ki aua wahi, a ka haere ia ki tetahi motu i tua, ahua tauhou nei nga tangata o reira; a te ekenga atu ki runga ki te poti ka koperea nga pere e te tangata whenua, a tokowha o ratou i tu. No te aonga ake ka tokorua i mate rawa. Te mahi i etahi wahi kei te pai, a ka mau nei to tatou whakaaro ki Te Atua e noho nei ia tatou, e awhinatia hoki tatou i o tatou raru, tera ia e whakatupu i te mahi o aua wahi, taea noatia te pumautanga o tona rangatiratanga.

He whakamahara taku, ko te tikauga ma koutou he inoi ki Te Atua mo te iwi maori, me tohe hoki e tera tangata e tera tangata ki ona hoa ake, kia whai katoa ai nga tangata i nga mea hei whakahou i nga mahi a te whakapono, ma tenei anake ka mau ai te rongu ki te pakeha, ka rawe ai te tupu o te iwi Maori. Kahore tetahi iwi o te ao e ata tupu ki te kore e tau mai ki reira te manaakitanga o Te Atua. Tera pea ki ta te kanohi titiro he ahua rangatira, he taonga, otira he kore noa iho. Engari ko te iwi e mohio ana kei runga i a ratou te mahi tiaki a te Kaharawa, ko ratou anake te iwi koa, te iwi ora.

Muri iho ka whakaaria e Rev. Mohi Turei, ka tautokona e Enoka Tamitami;

"E whakapai ana te Hinota ki tenei korero a te Pihopa, a he ki tenei ki a ia kia whakaaetia e ia kia perehitia."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev R. Kawhia, i tautokona e Hare Paihia;

"Kia whakaturia te Atirikona o Waiapu raua ko Rev. Mohi Turei hei kai tuhituhi mo nga mahi a tenei whakaminenga o te Hinota."

Whakaaetia ana.

Ka oti te whakapuaki etahi kupu whakaari, ka nukuhia te Hinota ki te Wenerei, ki te 4 o Hanuere.

Wenerei, Hanuere4, 1865.

Timataia ana te mahi e te Pihopa ki to Inoi.

Makaa ana e to Pihopa ki te Hinota, ma te Hinota e whakaae, ko te Hotene te Horo kia whakaturia hei Hinotamana, hei whakakapi mo te Rutene Haokai i whiriwhiria nei kei Hinotamana mo Tuparoa, kahore hoki i tae mai i te nui e tona mate.

Whakaaetia ana.

Panuitia ana, whakaaetia ana nga korero o nga mahi o to tera rangi huihuinga.

I korerotia e te Pihopa he pukapuka na nga tangata o Whareponga kia motuhia to ratou wahi hei Pariha. I korerotia ano hoki tetahi pukapuka na nga tangata o Rangitukia, o te Horo, mo to ratou wahi kia motuhia hei Pariha.

I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e Rev. R. Kawhia;

"He whakaatu tenei na tenei Hinota i te nui o tona pouri mo te ahua raruraru o etahi wahi o te Hahi i tenei Pihopatanga e mau tonu nei: kei te whakawhetai ano ia ki te Atua mo tana ata tiaki i etahi wahi o tenei Pihopatanga, i kore ai e tamia e aua raruraru.

"He whakamahara hoki tenei na te Hinota i nga tangata katoa o te Hahi ki te mahi ma ratou; ara, ki te whakaiti i a ratou ki te aroaro o te Atua, me te inoi ki a Ia, kia whakatahuritia e Ia nga ngakau tutu o te tangata, kia whakahokia mai hoki e Ia nga wa o te Rangimarie ki tenei wahi o tana Hahi."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. E. B. Clarke, i tautokona e Pita Tamaturi;

"Kia Komiti te Hinota ki te hurihuri i nga Tuuturu a te Hinota Tuatoru mo te whiriwhiringa i nga Hinotamana."

"Whakaaetia ana;—Komiti ana te Hinota.

Panuitia ana te 1, te 2, me te 3, o nga Tuuturu; whakaaetia ana.

Panuitia ana te 4 o nga Tuuturu.

I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e Rev. E. B. Clarke;

"Kia tapiritia ake tenei ki te 4 o nga Tuuturu.

"Kia rite ki te Tauria e piri ake nei,—Ko te ki hoki a te Hinota nui mo te ahua o nga tangata e tau ana kia whiriwhiria hei Hinotamana me tuhituhi ki runga ki te pukapuka e tukua atu ana e nga Kai-whakahoki ki nga tangata."

Whakaaetia ana.

I panuitia te 5, te 6, te 7, te 8, me te 9, o nga Tuuturu, i whakaaetia.
 I panuitia te Taurira mo te pukapuka whiriwhiri.
 I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e Rev. R. Waitoa;
 "Kia whakanohoia te ingoa o te Pariha me te marama o te whiriwhiringa ki runga ake i te pukapuka whiriwhiri."
 Whakaaetia ana.
 Wkakangokia ana ko te Hinota, a ka panuitia nga Tuuturu me nga wkakaputanga ketanga a te Komiti o te Hinota katoa.
 Makaa ana e te Pihopa; whakaaetia ana.
 I wkakaaria e Rev. R. Waitoa, i tautokona e Pita Tauhou;
 "Kia puta te ki ki nga Parika katoa o tenei Pihopatanga, kia homai nga hereni 15 e ia Pariha e ia Parika i roto i tenei tau mo te perehitanga i nga mahi a te Hinota, mo era atu mea hoki o te Hinota. Me koatu aua moni e nga tangata o te Pariha ki te Minita, a mana e hoatu ki te Komiti Tuuturu o te Hinota."
 Wkakaetia ana.
 I whakaaria e W. Moeke, i tautokona e Piripi Kaiwaru;
 "Kia whiriwhiria he Komiti kei tiroiro i te whakaritenga a nga tangata i nga tikanga o te 5 o nga Tuuturu o te Hinota Tuatoru. "Mo te mahi a nga tangata i nga mahi maori a o ratou minita.""
 Nga tangata mo taua Komiti, ko te Pihopa, ko te Mokena Kohere, ko Hopa te Tau, me te kai whakaari.
 Wakaetia ana.
 I panuitia e te Pihopa te korero a te Komiti Tuuturu o te Hinota mo te takiwa o te 7 o nga ra o Maehe, 1864, tae noa ki te 2 o nga ra o Hanuere, 1865.
 I wkakaaria e Rev. E. B. Clarke, i tautokona e Rev. Mohi Turei;
 "Kia whakaaetia e te Hinota te korero a te Komiti Tuuturu."
 Whakaaetia ana.
 Ka oti te whakatarewa nga tikanga o te mahi;
 I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e Enoka Tamitami;
 "Kia whiriwhiria he Komiti hei tiroiro i te whakaritenga a nga Pariha i te ki a te Hinota e takoto nei i roto i te 10 o nga Tuuturu o tera whakaminenga, "Mo nga whare Minita."
 "Nga tangata mo tenei Komiti ko Rev. R. Waitoa, ko Hare Paihia, ko Piripi Kaiwaru, ko te kai whakaari."
 Whakaaetia ana.
 I whakaaria e Rev. Mohi Turei, i tautokona e Rutene te Hoenoa;
 "Kia whiriwhiria he Komiti hei tiroiro i te whakaritenga a nga tangata i nga tikanga o te 6 o nga Tuuturu o te Hinota Tuatoru, "mo nga Kura tamariki.""
 "Nga tangata mo taua Komiti, ko te Pihopa, ko Enoka Tamitami, ko Rutene te Hoenoa, ko Wiremu Tamawhaikai, ko te kai whakaari."
 Whakaaetia ana.
 I whakaaria e Rev. R. Kawhia, i tautokona e Piripi Kaiwaru;
 "Kia whiriwhiria he Komiti hei tiroiro i nga Pukapuka a nga tangata o Rangitukia, o te Horo, o Whareponga, e ki nei kia motuhia o ratou wahi hei Pariha; kia puaki ai he ki ma taua komiti ki te Hinota."
 "Nga tangata mo taua Komiti, ko Rev. E. B. Clarke, ko te Mokena Kohere, ko Piripi Kaiwaru, ko te kai whakaari."
 Whakaaetia ana.
 I whakaaria e Rev. Matiaha Pahewa, i tautokona e Pita Tamaturi;
 "Kia whiriwhiria he Komiti hei uiui i te ahua o nga Whare-karakia o ia kaainga, o ia kaainga, kia korerotia ai ki te Hinota.
 Nga tangata mo taua Komiti, ko Rev. E. B. Clarke, ko Pita Tauhou, ko Pita Tamaturi, ko te kai whakaari."
 Whakaaetia ana.
 Ka oti te whakapuaki etahi kupu whakaari mo apopo ka nukuhia te Hinota ki te Taitei, ki te 5 o nga ra o Hanuere.

Taitei, Hanuere5, 1865.

Timataia ana e te Pihopa ki te Inoi.
 Muri iho ka panuitia ka whakapumautia nga korero o to tera rangi huihuinga.
 I mauria ake i panuitia e Rev. Watene Moeke te korero a te Komiti i whiriwhiria hei tiroiro i te whakaritenga a nga tangata i nga tikanga o te 5 o nga Tuuturu o te Hinota tuatoru "mo te mahi a nga tangata i nga mahi maori a o ratou Minita."

I whakaaria e W. Moeke, i tautokona e Enoka Tamitami;

"Kia tukua mai e te Hinota nga korero a tenei Komiti."

Whakaaetia ana.

I mauria ake i panuitia e Archdeacon W. L. Williams te korero a te Komiti i whiriwhiria hei tiro tiro i te whakarite a nga Pariha i te ki a te Hinota e takoto nei i roto i te 10 o nga Tuuturu o tera whakaminenga "mo nga Whare Minita."

I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e te Mokena Kohere;

"Kia tukua mai e te Hinota te korero a tenei Komiti."

Whakaaetia ana.

I mauria ake i panuitia e Rev. Mohi Turei te korero a te Komiti i whiriwhiria hei tiro tiro i te whakaritenga a nga tangata i te 9 o nga Tuuturu a te Hinota tuatoru "mo nga Kura Tamariki."

I whakaaria e Rev. M. Turei, i tautokona e Rev. E. B. Clarke;

"Kia tukua mai e te Hinota te korere a tenei Komiti."

Whakaaetia ana.

I mauria ake i panuitia e Rev. E. B. Clarke te korero a te Komiti i whiriwhiria hei uiui i te ahua o nga Whare karakia o ia kaainga o ia kaainga.

I whakaaria e Rev. E. B. Clarke, i tautokona e Hotene te Horo;

"Kia tukua mai e te Hinota te korero a tenei Komiti."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e te Mokena Kohere, i tautokona e Rev. Rota Waitoa;

He whakahau atu tenei na tenei Hinota ki nga Pariha katoa o tenei Pihopatanga kahore ano kia anga ki te kohikohi i tetahi Tahua whangai Minita kia whakaputaia te uaua ki te mahi i tena mahi."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. R. Kawhia, i tautokona e Hopa te Tau;

"He whakahau tenei na tenei Hinota ki nga tangata katoa o te Hahi i tenei Pihopatanga, kia kaua e whakarerea te kohikohi moni hei kawe i te Rongo pai ki nga Tauwi.

Engari me momotu e tenei tangata e tenei tangata tetahi wahi o nga mea i homai e te Atua ki a ia hei tohu mo tana ngakau whakawhetai mo nga mea i tukua nuitia nei ki a ia."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev Rota Waitoa, i tautokona e Hare Paihia;

"Ko Rev. E. B. Clarke, ko Pita Tamaturi, ko Kerehona Piwaka, ko Enoka Tamitami hei tangata mo te Komiti Tuuturu o tenei Hinota mo tenei tau e haere ake nei."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. Watene Moeke, i tautokona e Hotene te Horo;

"Kia whakaturia a Archdeacon W. L. Williams, a Rev. E. B. Clarke, a Kerehona Piwaka hei kai whakahua Minita mo te Hinota mo tenei tau."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. Mohi Turei, i tautokona e Rev. Rota Waitoa;

"Kia whakatarewatia nga tikanga mo te mahi kia puta ai nga ki i kiia nei e nga Komiti whiriwhiri kia makaa ki te Hinota.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Archdeacon W. L. Williams, i tautokona e Hotene te Horo;

"I te mea kahore ano i rite he Hahiwatena mo ia Pariha mo ia Pariha, ma nga tangata ano o te Pariha e whakarite he tangata hei akiaki i te tokomaha kia anga ki te hanga whare mo to ratou Minita, kia whakaarohia hoki he kakahu he aha noa mo roto mo taua whare, kia kore ai he manukanuka mo te Minita i te mea ka haere ia ki te tiro tiro i tera wahi i tera wahi o tona Pariha."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. Watene Moeke, i tautokona e Rutene te Hoenoa;

Ma nga kai tuhituhi o te Hinota te pukapuka ki te Runanga o ia Pariha o ia Pariha, hei tuara mo te Hinotamana kia kaha ai ia te akiaki i nga Runanga, kia rite te kohikohi i te Tahua kai ma o ratou Minita."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. Mohi Turei, i tautokona e Rutene te Hoenoa;

"He whakamahara tenei na te Hinota ki nga Minita, ki nga Kai-whakaako, kia whakaturia nga Kura ki nga Kainga katoa, a ka tu nga Kura kia whiriwhiria hoki he Tamariki mo te Kura i Turanga. He ki hoki tenei ki te Hinotamana kia uru ano ia ki ta raua mahi."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rev. Matiaha Pahewa, i tautokona e Pita Tamaturi;

"Me akiaki nga tangata o ia Kaainga o ia Kaainga, kia whakaotia nga wini o nga Whare-karakia papa; kia

pania houtia hoki aua whare ki te peita; ko nga whare tukutuku ka pakaru kia whakahoutia; kia hangaa hoki he Whare-karakia ki nga wahi Whare-karakia kore."

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Piripi Kaiwraru, i tautokona e Archdeacon W. L. Williams;

"Kia tapiritia tenei ki te kupu i whakaaria nei,

"Kia hangaa hoki he taiepa pai mo nga Whare-karakia katoa kahore ano kia taiepatia."

Makaa ana ko te kupu i whakaaria e M. Pahewa, whakaaetia ana.

Muri iho ka makaa ko te kupu tapiri, ka whakaaetia.

I mauria ake i panuitia e Rev. E. B. Clarke, (he mea whakaae na te Hinota) te korero a te Komiti i whiriwhiria hei tiro tiro i nga pukapuka a nga tangata o Rangitukia, o te Horo, o Wkareponga, e ki nei kia motuhia o ratou wahi hei Pariha.

I whakaaria e Rev. E. B. Clarke, i tautokona e Archdeacon W. L. Williams;

"Kia tukua mai te korero a tenei Komiti e te Hinota kia whakaaetia."

Whakaaetia ana.

He mea whakaae na te Hinota ka pataitia e Archdeacon W. L. Williams ki a te Pihopa;

Kua tae mai ranei he kupu no nga Pariha o Tokomaru o Uawa mo te korenga o aua Pariha e kitea ki roto ki te kohikohi i karangatia e te Hinota mo te perehitanga i nga mahi a te Hinota."

Ki ana te Pihopa "Kahore rawa he korero."

I makaa e te Pihopa ki te Hinota kia tiro tirohia he takiwa pai mo te whakaminenga o te Hinota e takoto ake nei.

Karangatia ana e te Hinota ko Maehe.

I kiia e te Pihopa te Kaainga ko Tauranga, ki te watea i te raruraru. Ka kore e pai a reira me whakahoki ki Turanga.

I whakaaria e te Mokena Kohere (he mea whakatarewa nga tikanga mo te mahi,) i tautokona e Enoka Tamitami;

"Ko nga Kai-whakaako, ko nga Monita o ia wahi, o ia wahi kia haere ki Turanga ki te Kura, kia kapi ai te wahi o nga Minita kua riro mai nei."

Whakaaetia ana.

I whakamutua te mahi e te Pihopa ki te Inoi whakapainga.

Muri iho ka panuitia, ka whakapumautia nga korero o to tenei rangi huihuinga.

Te Korero A Te Komiti Tuuturu O Te Hinota O Te Pihopatanga O Waiapu Mo Te Takiwa O Te 7 O Nga Ra O Maehe, 1864, Tae Noa Ki Te 3 O Hanuere, 1865.

I takoto te kupu a te Hinota ki te Komiti Tuuturu i te whakaminenga i a Maehe, 1864, "Kia tiro tirohia e te Komiti Tuuturu te tikanga o nga kupu a te Hinota Nui o te tau 1862, mo te oranga mo te Minita ina rokohanga e te mate nui e kore ai ia e ahei te hoki ki tana mahi, mo te Pouaru hoki o te Minita, mo ana Tamariki pani; kia rapua hoki e te Komiti Tuuturu he tikanga mo tetahi Tahua mo tena mea; kia korerotia hoki ki te Hinota i te whakaminenga e takoto ake nei."

Kua tiro tirohia e te Komiti Tuuturu te tikanga o aua kupu a te Hinota Nui, a he ki atu tenei na taua Komiti kia whakatakotoria e te Hinota he tikanga mo tetahi Tahua hei whangai mo nga Minita Turoro, hei whangai hoki mo nga Pouaru, mo nga Tamariki Pani a nga Minita i runga i nga kupu a te Hinota Nui; Kia whakaritea hoki ko te Komiti Tuuturu o te Hinota o tenei Pihopatanga hei Poati hei tiro tiro i taua Tahua; kia hoatu hoki he kohikohi mo nga Minita maori ki te tino Poati a te Hinota Nui i roto i etahi o nga moni whangai Minita o tenei Pihopatanga kahore nei i whakapumautia ki runga ki tetahi Pariha.

Tenei te piri nei te pukapuka whakaatu i te ahua o nga Tahua whangai Minita, i nga moni hoki kua riro mai, kua riro atu i runga o aua Tahua, taea noatia tenei wa.

Tenei ano hoki te korero mo nga moni kua riro mai i runga i te ki a te Hinota hei utu mo te Perehitanga i nga korero o nga mahi a te Hinota.

He Korero mo nga moni kua kohikohia hei whangai Minita i muri o te Hinota Tuatoru i a Maehe 2, 1864. Ko te Huihuinga tenei o nga kohikohi katoa o ia wahi o ia wahi mo te whangai Minita taea noatia te 2 o Hanuere 1865.

Te Huihuinga o nga moni katoa o te kohikohi.

He korero mo nga hua o runga o nga moni o te kohikohi taea noatia te Hinota tuatoru i Maehe 3, 1864.

Nga moni kua riro mai mo te perehitanga i nga mahi a te Hinota.

I. Mo Te Ahua O Te Hahi I Tenei Wa.

He whakaatu tenei na tenei Hinota i te nui o tona pouri mo te ahua raruraru i etahi wahi o te Hahi i tenei Pihopatanga e mau tonu nei: kei te whakawhetai ano ia ki te Atua mo tana ata tiaki i etahi wahi o tenei Pihopatanga i kore ai e tamia e aua raruraru.

He whakamahara hoki tenei na te Hinota i nga tangata katoa o te Hahi ki te mahi ma ratou; ara, ki te whakaiti i a ratou ki te aroaro o te Atua, me te inoi ki a Ia kia whakatahuritia e Ia nga ngakau tutu o te tangata, kia whakahokia mai hoki e Ia nga wa o te Rangimarie ki tenei wahi o Tana Hahi.

- I te mea kahore ano kia marama noa te maha o nga tangata o ia Pariha o ia Pariha, me waiho ma te Pihopa e whakarite te tokomaha o nga Hinotamana mo te Hinota Pihopatanga, me te tokomaha hoki o nga Hinotamana mo ia Pariha mo ia Pariha.
- Ko te wa pai mo te whiriwhiringa i nga Hinotamana o ia Pariha o ia Pariha ko nga ra o Tihema.
- Ko nga Kai-whakahoki, ma te Pihopa e karanga; a, ma nga Kai-whakahoki e whakarite he tapiri mo ratou.
- Kei te whiriwhiringa o nga Hinotamana, kia marama te ki a te tangata i roto i tana pukapuka whiriwhiri; he tangata ia no te Hahi o Ingarangi o Aearani i Niu Tireni. Ki te huihui he tokomaha nga tangata i roto i te pukapuka kotahi, e pai ana; ki te mea na te tangata kotahi tana pukapuka, e pai ana: kia rite ki te Taurira e piri ake nei. Ko te ki hoki a te Hinota Nui mo te ahua o nga tangata e tau ana kia whiriwhiria hei Hinotamana, me tuhituhi ki runga ki te pukapuka e tukua atu ana e nga Kai-whakahoki ki nga tangata.
- Me whakamahara e te Kai-whakahoki nga tangata o tona wahi ki te wa o te whiriwhiringa o nga Hinotamana: ko tana karanga kia puta i nga ra o Noema.
- Ka oti te whiriwhiri tetahi tangata e kore ia e tu hei Hinotamana kia taea ra ano te ra tuatahi o Hanuere: Ekore hoki e tu tonu hei Hinotamana i te mea kua pahure te 31 o nga ra o Tihema, o te tau i whakaritea ai ia hei Hinotamana.
- Ka oti te whiriwhiri he Hinotamana mo tetahi Pariha, hei reira tonu ka tuhituhia ai e te Kai-whakahoki he pukapuka whakaatu ki te Pihopa.—Ko te pukapuka whakahoki, ma te Hinotamana ano e kawe ki te Pihopa i tona haerenga ki te Hinota.
- Ki te watea te wahi o te Hinotamana o tetahi Pariha i te mate, he mea whakawatea marire ranei nana; ma te Kai-whakahoki e mea kia whiriwhiria e nga tangata o taua Pariha he whakakapi mona. Ko te whakakapi mo taua Hinotamana me whiriwhiri i roto i nga marama e rua, i muri iho i te wateatanga o te nohoanga o te Hinotamana tuatahi.
- Ko nga whakahokinga e whakahengia ana, me homai ki te aroaro o te Hinota whakawa ai.

Taurira mo te pukapuka whiriwhiri.

Pariha o

Tihema 186.

He tangata {ahau matou} no te Hahi o Ingarani o Aearani

i Niu Tireni; a, e mea ana {ahau matou} Ko

hei Hinotamana mo tenei Pariha mo te tau e takoto ake nei.

III. Mo Te Moni Utu Mo Te Ferehitanga O Nga Mahi A Te Hinota.

Kia puta te ki ki nga Pariha katoa o tenei Pihopatanga, kia homai nga hereni 15 e ia Pariha. e ia Pariha i roto i tenei tau mo te perehitanga i nga mahi a te Hinota, mo era atu mea hoki o te Hinota. Me hoatu aua moni e nga tangata o te Pariha ki te Minita, a mana e hoatu ki te Komiti Tuuturu o te Hinota.

IV. Mo Nga Pariha Kahore Ano I Kohikohi Moni Whangai Minita.

He whakahau atu tenei na tenei Hinota ki nga Pariha katoa o tenei Pihopatanga kahore ano kia anga ki te kohikohi i tetahi Tahua Whangai Minita. kia whakaputaia he uaua ki te mahi i tena mahi.

V. Mo Te Kawe I Te Rongopai.

He whakahau tenei na tenei Hinota ki nga tangata katoa o te Hahi i tenei Pihopatanga, kia kaua e whakarerea te kohikohi moni hei kawe i te Rongopai ki nga Tauwiwi. Engari me momotu e tenei tangata, e tenei tangata tetahi wahi o nga mea i homai e te Atua ki a ia, hei tohu mo tona ngakau whakawhetai mo nga mea i tukua nuitia nei ki a ia.

VI. Mo Nga Whare Minita.

I te mea kahore ano kia rite he Hahiwatena mo ia Pariha, mo ia Pariha, ma nga tangata ano o te Pariha e whakarite he kai hanga whare mo to ratou Minita; ma ratou hoki e whakaaro he kakahu, he aha noa mo roto i taua whare, kia kore ai he manukanuka mo te Minita i te mea ka haere ia ki te tiroiro i tera wahi, i tera wahi, o tona Pariha.

VII. Mo Nga Kura Tamariki.

He whakamahara tenei na te Hinota ki nga Minita ki nga Kai-whakaako, kia whakaturia nga Kura ki nga kaainga katoa; a, ka tu nga Kura kia whiriwhiria hoki he tamariki mo te Kura i Turanga. He ki hoki tenei ki te Hinotamana kia uru ano ia ki ta raua mahi.

VIII. Mo Nga Whare Karakia.

Me akiaki nga tangata o ia kaainga o ia kaainga, kia whakaotia nga wini o nga Whare-karakia papa: kia pania houtia hoki aua whare ki te peita; ko nga whare tukutuku ka pakaru, kia whakahoutia, kia hangaa hoki he Wharekarakia ki nga wahi Whare-karakia kore.

IX. Mo Nga Monita Kia Haere Ki Te Kura.

Ko nga Kai-whakaako ko nga Monita, o ia wahi, o ia wahi, kia haere ki Turanga ki te Kura, kia kapi ai te wahi o nga Minita kua riro mai nei.

Korero a te Komiti i whiriwhiria hei uiui te ahua o nga Whare-karakia o ia kaainga, o ia kaainga.

Na te kore Hinotamana o te Atirikonatanga o Tauranga te tika ai te uiui i te ahua o nga Whare-karakia o taua takiwa.

Ma tenei korero a ta koutou Komiti ka kitea ai, ko te maha o nga Whare-karakia kahore i oti nga wini. Tetahi mate hoki ko te kore peita.

Ki te whakaaro o tenei Komiti ko tenei hei kupu whakaari ki te Hinota:—

"Me akiaki nga tangata o ia kaainga, o ia kaainga, kia whakaotia nga wini o nga whare karakia papa; kia pania houtia hoki aua whare ki te peita; ko nga whare tukutuku ka pakaru kia whakahoutia, kia hangaa hoki he Whare-Karakia ki nga Whare-karakia kore."

(Whaitohu.) Matiaha Pahewa. Upoko.

Te Kawakawa.

Hanuere 5, 1865.